

Ekomarķējums būvniecības jomā

Ilze Neimane

Ekodizaina kompetences centrs

12.12.2024.

Interreg
Baltic Sea Region

Co-funded by
the European Union

SUSTAINABLE WATERS

NonHazCity 3

NONHAZCITY

Fokusā...

Cik zaļš ir „zaļais“?

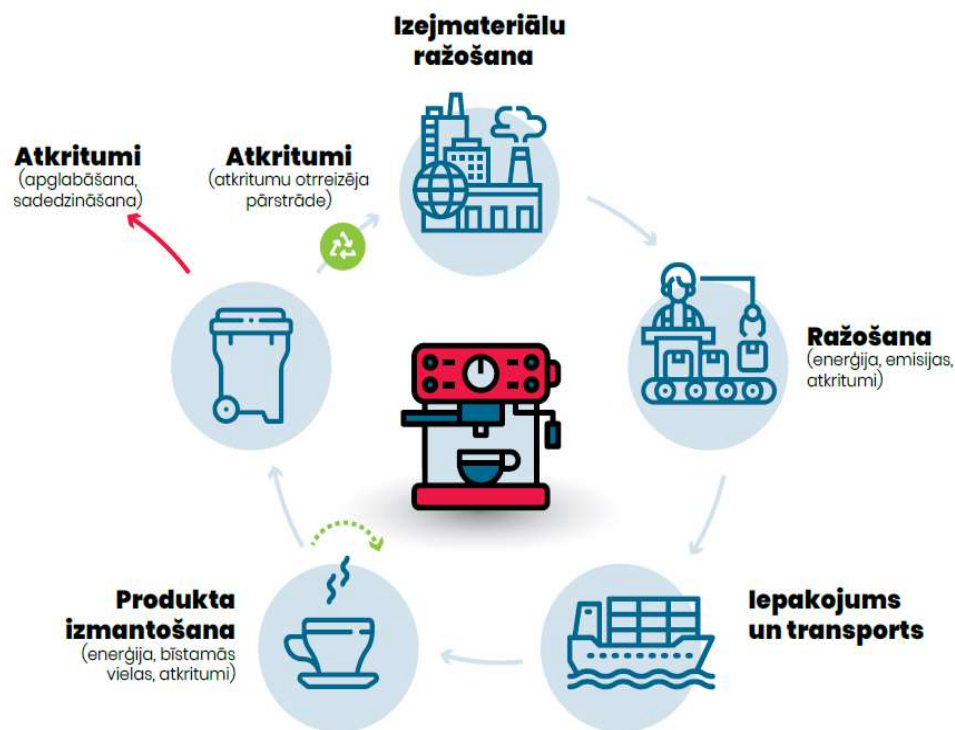

- Lielāku vai mazāku ietekmi uz vidi atstāj **ikviens** produkts.
- „Zaļš” var būt tikai tas, kas palicis dabā.

Produkta dzīves cikls

- Katram produktam ir ietekme uz vidi katrā dzīves cikla posmā - tiek izmantoti resursi un enerģija, rodas piesārņojošas vielas gaisā un ūdenī, radot atkritumus.
- Šīs ietekmes ir atšķirīgas dažādiem produktiem.

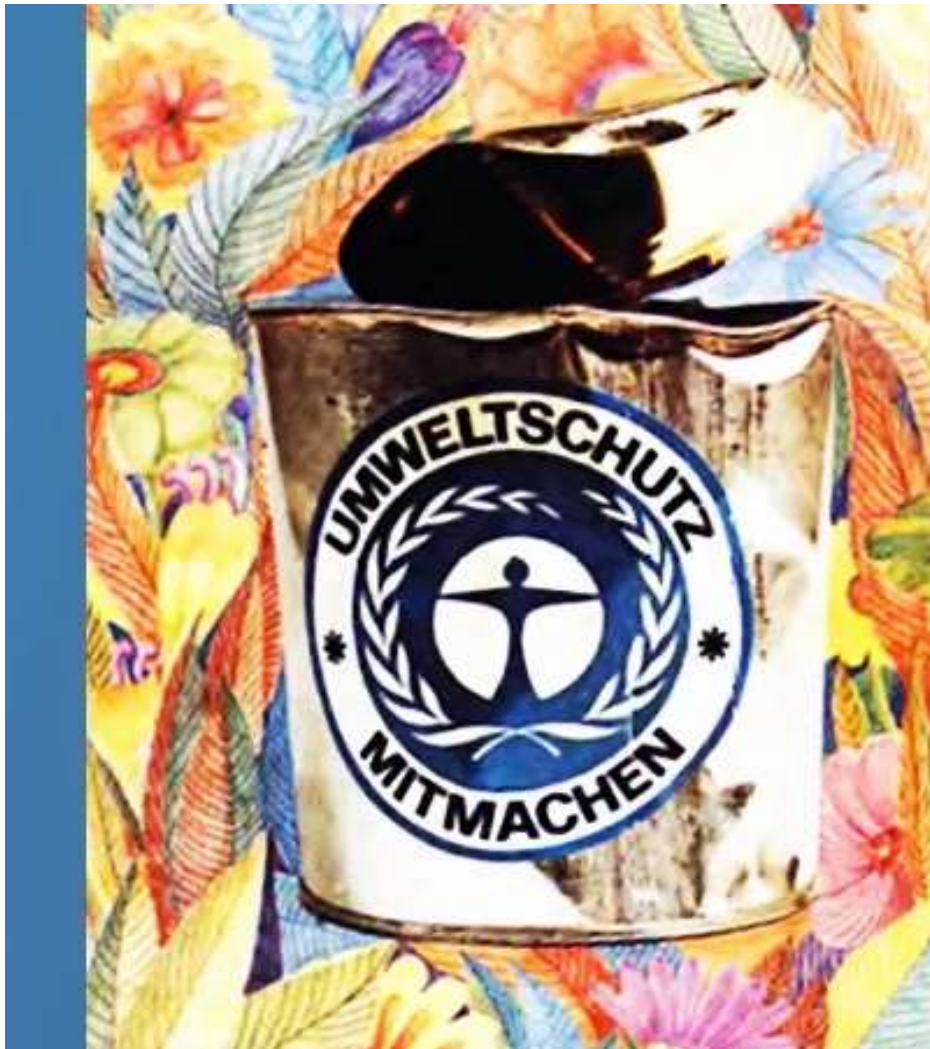
Kā novērtēt «zaļumu»?

- 20. gadsimta beigās sabiedrība sāka pievērst lielāku uzmanību vides aizsardzībai un ilgtspējībai.
- Videi draudzīgas norādes kļuva arī par svarīgu mārketinga rīku.
- Radās neskaidrības tirgū...

Ekomarķējuma vēsture

- **Pirmie oficiālie ekomarķējumi**
 - 1978. gadā Vācijā tika ieviests pasaulē pirmais valsts līmeņa ekomarķējums – *Blue Angel* (Zīlais eņģelis).
 - 1989. gadā Ziemeļvalstu ministru padome ieviesa *Nordic Swan* (Ziemeļu gulbi)
 - 1992. gadā Eiropas Savienība ieviesa ES ekomarķējumu

Starptautisko standartu ieviešana

- 1990.–2000. gadi:

Palielinājās dažādu marķēšanas shēmu skaits, radot nepieciešamību pēc globāliem standartiem.

- 1999. gads:

Starptautiskā Standartizācijas organizācija (ISO) ieviesa pirmos standartus, kas noteica vadlīnijas vides marķējumam un apgalvojumiem (ISO 14020 sērija).

ISO Vides marķējumi un deklarācijas

ISO 14020 sērija

Vides paziņojumi

Ekomarķējumi un vides marķējumi

Ekomarķējumi norāda produkta (pakalpojuma) vides priekšrocības salīdzinot ar citiem līdzīgiem produktiem, ņemot vērā produkta ietekmi uz vidi visā tā dzīves ciklā. To piešķir no ražotāja neatkarīga trešā puse, ja produkts atbilst noteiktiem vides kritērijiem¹.

Vides marķējumi ir līdzīgi ekomarķējumiem, bet pievēršas konkrētam vides aspektam, nevis produkta dzīves ciklam kopumā. Piemēram, nosakot taupīgāku enerģijas patēriņu elektroierīcēm, vai garantējot atbildīgu mežu pārvaldību.

Vides pašpaziņojumi

Vides pašpaziņojumus izstrādā ražotāji vai pakalpojumu sniedzēji, un tiek sagaidīts, ka tie ir pārbaudāmi un precīzi, lai gan tos nav apstiprinājusi trešā puse.

Produktu vides deklarācijas

Produktu vides deklarācijas sniedz kvantitatīvus vides datus par dažādiem iepriekš noteiktiem parametriem, kas balstīti uz dzīves cikla novērtējumu un kurus pārbauda neatkarīga trešā puse.

Ekomarķējumi šodien

ISO 14020 sērija

- Ir plašs (eko)marķējumu klāsts, sākot no pārtikas un sadzīves tehnikas līdz tūrisma pakalpojumiem.
- Galvenā uzmanība tiek pievērsta **caurredzamībai** un **uzticamībai**, lai patērētāji varētu veikt ilgtspējīgus pirkumus, balstoties uz skaidriem un uzticamiem kritērijiem.

Ekomarķējuma pazīmes

ISO standarts 14024

- Dalība ir brīvprātīga, kritēriji ir augstāki kā noteikti likumdošanas aktos.
- Marķējuma īpašnieks ir no ražotāja **neatkarīga** organizācija, to piešķir ja produkts atbilst noteiktiem kritērijiem.
- Kritērijus izstrādā balstoties uz **produktu dzīves ciklu** - resursu ieguve, ražošana, izplatīšana, izmantošana un atkritumu apglabāšana.
- Kritēriji ir **pieejami** un ikviens var ar tiem iepazīties un kritēriju izstrādes process ir **caurskatāms**, iesaistot nevalstiskās organizācijas un izmantojot zinātniskas metodes.
- Atbilstību kritērijiem produkta pārbauda **marķējuma īpašnieks** vai neatkarīgs auditors.
- Ietver produkta **veiktspējas** kritērijus.

Latvijā biežāk sastopamie ekomarķējumi

ATBILST STANDARTAM 14024

«Zilais engēlis»
The Blue Angel

ES ekomarķējums,
EU Ecolabel

«Ziemeļu gulbis»
***Nordic Swan
Ecolabel***

ES Ekomarķējuma kritēriju grupas

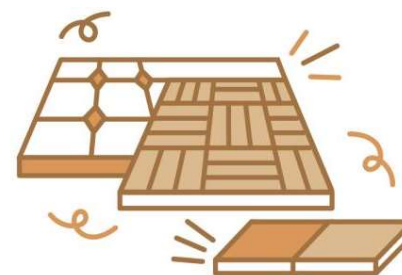
 <p>Cleaning</p>	 <p>Clothing and textiles</p>	 <p>Coverings</p>	 <p>Do it yourself</p>
 <p>Electronic equipment</p>	 <p>Furniture and mattresses</p>	 <p>Gardening</p>	 <p>Tourist accommodation</p>
 <p>Lubricants</p>	 <p>Paper</p>	 <p>Personal and animal care products</p>	

ES ekomarķējuma kritēriji cietā seguma produktiem

- samazina **izejvielu ieguves** karjeros ietekmi uz vidi;
- ierobežo **bīstamu vielu** izmantošanu;
- nosaka, ka ražošanas procesiem jābūt **energoefektīviem**;
- mudina izmantot **atjaunojamo enerģiju**;
- nosaka, ka ražošanas procesiem jābūt **materiāla efektīviem**, tajos jāietver ražošanas atkritumu atkalizmantošana/reciklēšana;
- ierobežo **tādu piesārņotāju emisijas**, kas veicina globālo sasilšanu, paskābināšanos un eitrofikāciju un kaitē cilvēka veselībai.

ES ekomarkējuma kritēriji iekšdarbiem un ārdarbiem paredzētās krāsas un lakas

- baltais pigments un izturība pret mitro tīrīšanu;
- titāna dioksīda pigments;
- lietošanas **efektivitāte** (segtspēja, ūdensizturība, dilumizturība);
- gaistoši un vāji **gaistoši organiskie savienojumi** (GOS, VGOS);
- ierobežojumi attiecībā uz **bīstamām vielām**;

The Blue Angel kritēriju grupas

Household / Drugstore

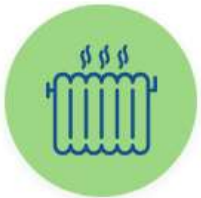
Living / Textiles

Green-IT / Household Appliances

Construction Products

Heating / Energy

Paper / Stationery

Vehicles / Mobility

Services / Municipality

The Blue Angel kritēriju grupas būvniecības produktiem

Household / Drugstore

Living / Textiles

Green-IT / Household Appliances

Construction Products

Building waterproofing with liquid plastics

Concrete products for outdoor flooring

Construction and Furnishing Panels (Indoor)

Floor Coverings and Skirts (elastic)

Floor Coverings textile

Floor Coverings, Panels, Doors made of Wood(-Based materials)

Floor-covering adhesives

Flooring Underlays

Hand-Held and Overhead Shower Heads

Low-Emission Thermal Insulation Material and Suspended Ceilings (Indoor)

Lubricants and Hydraulic Fluids

Mechanical door frame fasteners without the use of building foam

Plasters (Indoor)

Products made from Recycled Plastics (new)

Recycled Plastics (e.g. waste bags, garbage bins, office supplies) (until 12/2024)

Roof and Sealing Sheets

Sealants

Thermal Insulation Composite Systems

Varnishes and Woodstains

Wall paints (indoor)

Wallpapers and Woodship Wall Coverings primarily made from Recycled Paper (until 12/2025)

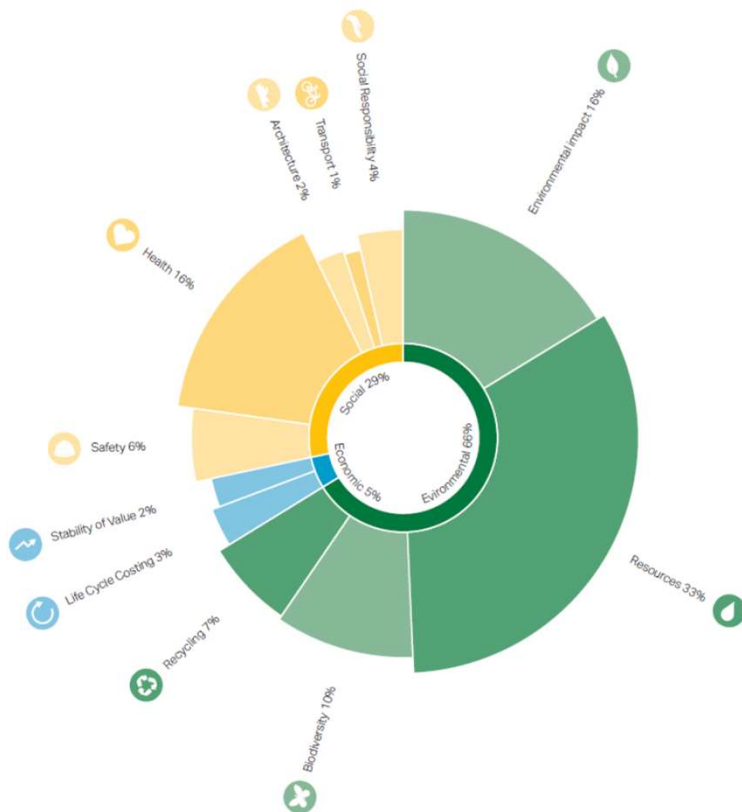
Ēku ekosertifikācija

- Lai novērtētu un atpazītu ēkas, kas atbilst noteiktām ilgtspējības prasībām vai standartiem.
- Ēku sertifikācijas sistēmas ievērojami atšķiras pēc to **darbības jomas, piemērošanas un kritērijiem.**
- Ēku sertifikācijas sistēmas var ietvert ļoti **dažādus parametrus**, kas nozīmē, ka tās aptver **dažādus ilgtspējas aspektus.**

Salīdzinājums..

- BREEM

- DGNB

Avots: <https://gxn.3xn.com/wp-content/uploads/sites/4/2018/08/Guide-to-Green-Building-Certifications-August-2018-weblow-res.pdf>

Ekomarķējums un ZPI (I)

- Atsauces uz marķējumiem var pievienot atbilstoši publisko iepirkumu direktīvai (2014/24/ES 43.pants)
- Atsaucei jāpievieno vārdi «vai līdzvērtīgs»
- Kā nodrošināt «līdzvērtīgu» atbilstību?

Atzinumus un vērtējumus var izsniegt tikai akreditētas atbilstības novērtēšanas institūcijas.

Vadlīnijas atsauču veidošanai
uz standartiem
publiskajos iepirkumos

Pieejams: <https://www.iub.gov.lv/sites/iub/files/content/Skaidrojumi/atsaucu-veidosana-uz-standartiem-iepirkumos.pdf>

Ekomarķējums un ZPI (II)

Minimālās prasības marķējumiem ir iekļautas publisko iepirkumu direktīvā 2014/24/ES (43. pants **Marķējumi**).

Ja uzņēmums plāno iepirkt produktus vai pakalpojumus ar īpašām ekoloģiskām, sociālām vai citām īpašībām, **tie var savās tehniskajās specifikācijās** kā vienu no līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritērijiem vai līguma izpildes nosacījumiem **izvirzīt īpašas zīmes (marķējumu), kas apliecina**, ka darbiem, produktiem vai pakalpojumiem **piemīt noteiktas īpašības**.

- a) marķējuma prasības attiecas tikai uz kritērijiem, kas ir saistīti ar līguma priekšmetu, un ir atbilstīgas, lai noteiktu to būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu raksturlielumus, kuri ir līguma priekšmets;
- b) marķējuma prasības balstās uz **objektīvi pārbaudāmiem** un nediskriminējošiem kritērijiem;
- c) marķējumus **piešķir atklātā un pārredzamā procedūrā**, kurā var piedalīties visas attiecīgās ieinteresētās personas, tostarp valdības struktūras, patērētāji, sociālie partneri, ražotāji, izplatītāji un nevalstiskās organizācijas;
- d) **marķējumi ir pieejami** visām ieinteresētajām personām;
- e) marķējuma **prasības nosaka trešā persona**, uz kuru ekonomikas dalībniekam, kurš piesakās marķējuma saņemšanai, nav izšķirošas ietekmes.

Piemērs:

- *Natural stone products which have been awarded the EU Ecolabel according to Commission Decision (EU) 2021/476 or with another EN ISO 14024 type I ecolabel** that has equivalent criteria, are deemed to comply with the requirements.*
- In all cases, allowance must be made for equivalent means of proof for products with no label.

Pieejams: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC131862>

Practical guide for the use of the EU Ecolabel in the green public procurement of hard covering products

HIGHLIGHTS

- The [EU Ecolabel](#) and [EU GPP](#) are two European policy instruments that can be used by public procurers in a synergistic manner by matching supply and demand signals to green the market.
- Suppliers receive general demand signals for greener products. However public procurers are often reluctant to state specific green criteria in calls for competition because of uncertainty about what exactly to ask for and the availability of compliant products on the market.
- These practical guidelines help procurers to draw up technical specifications and award criteria in calls for the green public procurement of hard covering products.
- Compliance with the recommended EU GPP criteria can be verified simply by products carrying the EU Ecolabel and, in some cases, by products carrying other ISO 14024 type I ecolabels.

QUICK GUIDE - Recommended environmental criteria focus on the following three environmental themes: (i) energy consumption and CO₂; (ii) emissions to air; and (iii) process waste reuse. These cross-cutting themes have criteria tailored for nature stone-, agglomerated stone-, ceramic/fired clay- and precast concrete-based hard covering products.

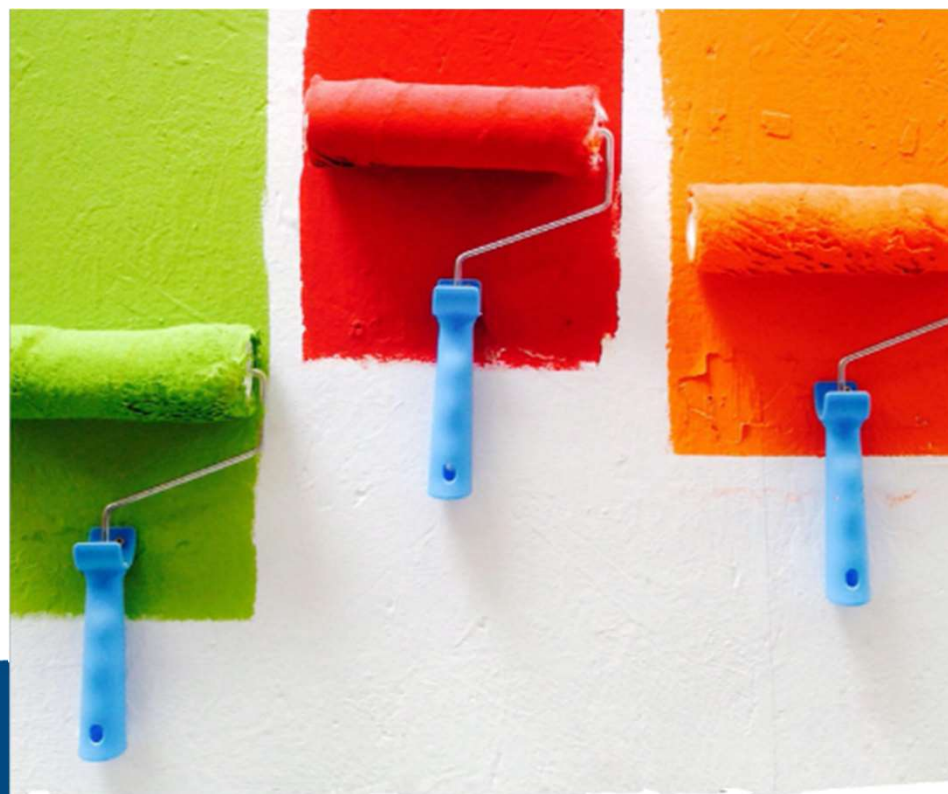
For more detailed information about the rationale behind these criteria, please consult related JRC reports ([Donatello et al., 2018](#), [Donatello et al., 2021](#), and [Donatello et al., 2024](#)).

Joint
Research
Centre

Ilze Neimane

Ilze.neimane@ekodizains.org

PALDIES!

**MĀJOKĻA REMONTS AR VIDEI UN
CILVĒKIEM DRAUDZĪGIEM
MATERIĀLIEM**

interreg
Baltic Sea Region Co-funded by
the European Union

 SĀSTĀVDAVĪBU UNĀKŠĒNĀS
NonHazCity 3

 NONHAZCITY

 NONHAZCITY